

הוא דאית ביה, דהוי מקום פטור, והיינו דאיכא בין ר"ה לר"ח, דר"ה סגי ליה בכל דהוא, ולר"ח לא מנכר, אלא בעינן שיהא אורך ד' או רוחב ד', ע"כ.

וכו"ס¹) עקרין, מאי כוס עקרין, אמר ר' יוחנן לייתי מתקל זוזא קומא אלכסנדריא ומתקל זוזא גביא גילא ומתקל זוזא כורכמא דרישקא וכו'. מתקל²) זוזא קומא אלכסנדריא, של מצרים, ובלשו' ישמע' זאנ' קברצי, ומתקל זוזא מבגיא גילא, וגירסא דיקא מגביא³), ובלשו' ישמע' זעפרא, כך פיר' ר"מ ז"ל.

עירובין

אמר¹) רב ששת שאני גמל הואיל וצוארו ארוך. רבינו²) פי' בפ"י התלמוד וז"ל הואיל וצוארו ארוך, כלומר זה שהצריך ראשו ורובו, מפני שרובו נחשב בצוארו, וכשגמדוד רובו לא יהיה בו מגופו אלא מעט. כיצד, אם יהיה הגמל מראשו ועד זנבו ז' אמות, יהיה צוארו ג' א', נמצא שלא נכנס מגופי ברה"י אלא חצי אמה, לפיכך הצריכו בגמל שיהא ראשו ורובו בפנים, שראשו עם צוארו שהוא רובו, כאילו הוא ראש בהמה אחרת לבדו.

רב¹) שימי מתני לקולא, טח בו טיט ויכול לעמוד בפני עצמו הוי מיעוט, אינו יכול לעמוד בפני עצמו, רבה אמר הוי מיעוט, רבא אמר לא הוי מיעוט. וא"ת²) הרי אמר למעלה שאם הרחי'

(ברמב"ן ור"ן שם) שהז"ז היה חלול ארבעה על ארבעה, וכן כתב המגיד משנה שם.

(1) קי, א.

(2) רבנו פרחיה כ"י.

(3) כ"ה בכ"א ובערוך בערכו. וכ"ה באוצה"ג חלק התשובות עמ' 90.

(1) כ, ב.

(2) באור על הרמב"ם פט"ז מהלכות שבת ה"א, בהקדמת מעשה רקח וברמב"ם

הוצאת פרדס.

(1) כה, א.

(2) באור על הרמב"ם פט"ז מהלכות שבת ה"ט, בהקדמת מעשה רקח וברמב"ם

הוצאת פרדס. וראה במגיד משנה שם.

מן הכותל פחות מג' ועשה מחיצה, אינה מועלת, והיאך תועיל זאת הטיח' שהיא דבוק' בכותל ממש, ומה ימעט עובי זו הטיחה, והוא לא יבא בחצי אצבע, י"ל כיון שטח הכותל בטיט, נעשה כאילו סתר הכותל הראשון ובטלו חוזר וגדרו לשם דירה בזו הטיח', ואעפ"י שאינה יכולה לעמוד בפ"ע, הקלו בה, כ"כ רבינו בפ"י התלמוד משם הרב יהוסף הלוי ז"ל.

פ ס ח י ם

ולא¹ יסיק בו חנור וכיריים. פשיטא, לא צריכא לר', יהודה דאמר אין ביעור חמץ אלא שריפה, סלקא דעתך אמינא הואיל ואמר ר' יהודה מצותו בשריפה, בהדי דקא שריף ליה ליתנהני מיניה, קמ"ל. כלומר² לר' יהודה דאמר מצותו בשריפה, (והנה) [הנה] אמינא כיון דחניא [תמורה לד, א] כל הנשרפין אפרן מותר, ואפילו לכתחלה, (והא) [וידא] מותר להסיק בו, אבל לרבנן, הא תניא [תמורה שם] כל הנקברין אפרן אסור, וכיון דאית' להו מפרר חורה, פשי' דאם³ אפרן אסור, כל שכן להסיק, שהוא אסור. ואוקימנא דאפילו לר' יהודה אסור, דאע"ג דאפרן מותר — קודם (הגיעו) [הגיעו] לאפר, אסור⁴, דיש שבח עצים בפת, כן פי' הרמב"ם ז"ל.

ס ו כ ה

אמר¹ רב פפא בשחבטן. ...ואבא² מארי ז"ל בתחלת ימיו לא היה מפרש חבטן, קצצן, והפירוש שלו על גמרא מסכת סוכה פירש בו חבטן

(1) כא, ב.

(2) מהר"ם הלאוה שם, ואם אין כאן ט"ס (= "הרמב"ן" במקום "הרמב"ם"), ברור הדבר שזה כפירושו לתלמוד, ולא מתיבדו "משנה תורה".

(3) צ"ל "דגם".

(4) כ"ה בתוספות טסחים כו, ב ד"ה בישלה.

(1) ט, ב.

(2) רבנו אברהם בנו של הרמב"ם בספרו ברכת אברהם תשובה כס.

פירושא אחרינא, כדעת מקצת המפרשין¹, ואני תיקנתי אותו על החיבור² בצואתו ז"ל, ופרשתי חבטן קצצן³.

קשיא⁴ הני תרתי, דתנא חדא כל העם מוליכין את לולביהן להר הבית, ותניא אידך לבית הכנסת וכו' אידי ואידי בזמן שבית המקדש קיים, ולא קשיא כאן במקדש כאן בגבולין. ואע"ג⁵ דשופר של ראש השנה לא היה דוחה שבת במדינה, כדאמ' התם⁶ במקדש היו תוקעין אבל לא במדינה⁷, הא מילתא, כבר תירצה ובארה יפה הר"מ ז"ל, משום דשופר לא היה הדבר ברור וידוע באמת שהיום הוא יום ראש השנה, כי אם בירושלם, שהיו קובעין בה ב"ד את החדש, ואותו היום ראש חדש הוא⁸, וכי אמ' במקדש היו תוקעין, הוא הדין בכל עיר ירושלם⁹, אלא משום דבסתמא כל העם היו באין במקדש, לפי אמ' במקדש¹⁰, וכי אמ' אבל לא במדינה, משאר עיירות קאמ', אבל לולב היה ניטל במדינה, שהרי היו יודעין בודאי שהיום יום ראשון של חג, שכבר באו להם שלוחין מראש השנה.

3) יתכן כי כונתו למה שהביא הרזיה בשם הגאונים ז"ל, שחכמי ענסי האילן עד שנשרו כל העלין ממנו, דגלי דעתיה ולא ניתא ליה בצלו של אילן כלל, ונעשה האילן כעמוד בפני עצמו ולא מצטרף לצל סוכה¹¹, וראה באיצה"ג חז"ם סימן ריד—רטו, ואפשר כי טעמו משום שהמחובר אינו בטל, מחמת חשיבותו, ראה בגיטין נה, ב ואם חבטו, דגלי אדעתיה ולא ניתא ליה בצלר¹² — בטלה חשיבותו והוא מתבטל ברוב.
4) נראה דצ"ל, על פי החיבור¹³, והיינו על פי מה שכתב בפ"ה מהלכות סוכה הלכה יב, הדלה עליה עלי אילנות ובדיקה, יסכך על גבן ואחר כך קצצן, אם היה הסיכוך הרבה מהן כשרה¹⁴, וכמו שפירש הכ"מ שם, וכן כתב בפירושו למשנה שם, אם היה הסיכוך הרבה מהם, כשרה, בתנאי שיקוצ אותן, שאם לא קצצן, יצטרף סכך כשר לסכך פסול, ופסולה, וכו', עוד אמר או שקצצן כשרה, בתנאי שינענע¹⁵, והיינו נמי כמש"כ למעלה שמחובר אינו בטל, וראה למעלה בשבת לה, א ובהערה 354, ועיין במאירי.
5) וכן פירש שם ר"ה, ועיי"ש ברש"י.

1) מד. א.

2) ספר המכתם לסוכה מא, א. 3) ר"ה כט, ב במשנה.

4) הרי שאף בזמן המקדש לא התירו בגבילין, ואילו בלולב התירו בזמן המקדש,

גם בגבולין, וכן הקשו התוספות בסוכה מג, א ד"ה אינהו.

5) כן כתבו התוספות שם בסוף דבריהם.

6) כן כתב רבנו בפירוש המשנה שם ובפ"ב מהלכות שופר הלכה ה.

7) לפיז אין צורך בדברי תסארת ישראל בראש השנה פרק ד משנה א.

8) בענין אות א, עיי"ש.

אמר¹) אייבו הוה קאימנא קמיה דר"א בר צדוק ואייתי
ההוא גברא ערבה קמיה. שקיל וחביט, חביט ולא בריך, קסבר
מנהג נביאים הוא. ורבינו² משה ז"ל סבירא ליה דאין מברכין על
המנתגות כלל, ואפי' בציבור שקוראין הלל בראש חודש, אין מברכין עליו³.
ומייתי ז"ל ראייה לדבריו מיהא דאמרי' בפסחים⁴).

ב י צ ה

ואין¹) עושין פחמין [ביום טוב], פשיטא, למאי חזי וכו'.
וכתב²) הר"מ ז"ל דדילמ' לא הוה אורחיהו לבשל בפחמין כי השתא, דאי
הוה אורחיהו לא הוה פריך פשיט', דלא הוה דאיצטריך³) לאשמועינהו דאע"ג
דעביד לצורך אוכל נפש — אסור, כיון דמצי למעבד מאיתמל, אי נמי משום
דמצי לבשולי באותן עצים שעושה בהן הפחמין.

הקדמה למסכת ראש השנה

דברי המעתיק*

עמ"י עש"ו

פירוש מסכת ראש השנה חבור הרב המובהק מרנא ורבנא גר ישראל
רבינו משה בן כבוד הרב הדיין אבן מיימון מרמון ספרד, הועתק הספר

(1) לב, א.

(2) רבנו פרחיה כ"י לשכת כג, א.

(3) כן כתב בס"ג מהלכות חנוכה הלכה ו. וראה בפי"א מהלכות ברכות הלכה טז.

(4) נראה שכתנתו למה שאמרו בפסחים ק"ה, א. הלל זה זכר נביאים שביניהם
תקנו להם לישראל, שיהו אומרים אותו על כל סרק ופרק ועל כל צרה וצרה שלא תבוא
עליהם לישראל, ולכשנגאלין אומרים אותו על גאולתן. הרי שתויב הלל אינו אלא
בגאולת כלל ישראל, אבל צבור האומרים הלל בראש חודש אינו בכלל זה. וראה בתוספות
סוכה מד, ב ד"ה כאן.

(1) לב, א.

(2) ספר המכתם לביצה שם.

(3) צ"ל הלא הוה איצטריך. והמעיר שם וזקן, דלא הוה [פשיטא], דאיצטריך.

(*) כן הוא בדפוס טריש בסתח הספר. ובכ"י הוא נמצא בסוף הספר (שם הגדולים

בערך רמב"ם).

במדינת הים, העתיקו) ר' שמואל ב"ר אברהם שקי"ל²) בעכו מכתיבת הרב רבינו משה מאור הגולה ז"ל. וגם זה מצא³) בסוף הספר מכתיבת הרב ומלשוננו: בליל אחד בשבת בארבע ימים לירח אייר גכנסתי לים, וביום שבת עשירי לאייר שנת ארבעת אלפים ותשע מאות וחמשה ועשרים⁴) ליצירה, עמד עלינו נחשול שבים לטבעינו, והיה זעף גדול בים, ונדרתי עלי ששני הימים האלה אצום בהן ואתענה⁵) בהם תענית צבור שלם, אני ואנשי ביתי וכל הנלוים עלי, ואצוה על בני להעשות כן עד סוף הדורות שיצאו מאותם⁶) ויתנו צדקה כפי כחם. ומנדרי שאהא אני יושב לבדי בעשירי באייר, לא אראה אדם, אלא מתפלל וקורא כל היום ביני לבין עצמי, וכשם שלא מצאתי בים באותו היום אלא הקב"ה, כך לא אראה אדם ולא אשב עמו אלא עם כן נאנסתי. — וליל אחד בשבת שלשה ימים לירח סיון יצאתי מן הים בשלום, ובאנו לעכו, ונצלתי מן השמד והגענו לארץ ישראל. ויום זה נדרתי שיהא יום ששון ושמחה ומשתה ומתנות לאביונים⁷) אני וביתי

(1) מכאן הועתק בספר חרדים מצות התשובה פ"ג.

(2) בקטע מהפירוש למגלה שבכ"ר רשים: "עור ראה זה מצאתי ממה שהגיה הנכבד ר' שמואל במצרים, מדברי הרב רבנו הר"ם במז"ל, יכנראה שזהו ר' שמואל ב"ר אברהם שקי"ל הג"ל (ר"ש אסף ב"סיני" כרך ו עמ' קכט). וראה בספר היוכל לצונץ "תפארת שיבה" עמ' 162 שהזכירו חכם בשם זה, וכשם הגדולים בערכי.

(3) בחרדים שם: "מצאתי".

(4) בחרדים שם בטעות: "שנת חמשה יעשרים", והנכון כלפנינו. וראה בשם הגדולים בערך רמב"ם.

(5) בחרדים שם: "יאנהיג". (6) בחרדים שם: "מתלצותם".

(7) ככל הכתיב במגלת אסתר ט, יט—כב, ולא נזר גב לשלוח מנות. מפני שעיקר משליח מנות אינו אלא ביום ט"ב, האסור בכל מלאכה שאינה לצורך אוכל נפש, וגם בכמה מלאכות שהו לצורך איכל נפש, כגון קצירה וסחינה וצידה וכו' (ראה בפ"א מהלכות יום טוב הלכה ו), ולפיכך שלחו מנות לכל מי שלא הבין מערב יום טוב, שכן נאמר בראש השנה (נחמיה ח, י) "ישלחי מנות לאין נכין לו, כי קדוש היום לאדונינו". יכן הוא במשנה (ביצה יז, ב) "אין משלחין ביום טוב אלא מנות וכו' אבל לא תבואה" (שאינה ראיה היום, שאין טיחנין ביום ט"ב — רש"י). וראה במהרי"ל הלכות פורים שכתב: "ששוב לשלוח מנות בפירים דחקא מיני מאכל או משתה, ודוקא בשר או דגים מבושלין, שכן משמע בפ"ק דביצה דלביית שמאי לא מתקרי מנות בענין אחרי". הרי מדברי המשנה הג"ל קשורים למשלוח מנות בפירים. וכן כתב בפירוש האיננומי להגדה של פסח שנדפס ב"חרביק" שנה כג מעמ' 89 ואילך ע"י ד"ר יעקב דוד חילהלם מכ"י איפסלה, וז"ל שם: "תימ' אימתי אימ' כך כל דיצטרי ייתי ויפסח, אם בשעת אכילת פסח' הרי אמר' חכמי' נימנין ומישכין [את ידיהן] ממנו עד שישחוט וכו', וז"ל דהכי פרי' ייתי ויפסח כלומ' יבא עמנו ויאכל ויחוג תג הפסח, כמו שאמ'